

ZAPISNIK

Sa 23. sjednice Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport Skupštine Crne Gore 26. saziva, koja je održana 15. novembra 2018. godine

Sjednica je počela u 9:05 časova.

Predsjedavao je mr Radule Novović, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali članice/ovi Odbora: mr Branka Tanasijević, mr Aleksandra Vuković, Andrija Popović i mr Ervin Ibrahimović.

Sjednicu su pratili predstavnici medija.

Sjednici je prisustvovao zainteresovani poslanik i predstavnici: Ministarstva prosvjete, Ministarstva javne uprave, obrazovnih ustanova iz različitih nivoa sistema obrazovanja, značajnih institucija iz oblasti prosvjete i obrazovanja, NVO sektora i telekomunikacionih kompanija, koji su svojim prisustvom doprinijeli da se na adekvatan način analizira ova važna i aktuelna tema:

- Marina Matijević, načelnica odjeljenja za ICT u Ministarstvu prosvjete,
- Enis Baković, pomoćnik direktora za Sektor kriminalističke policije u Upravi policije,
- Irena Pavićević, viši policijski inspektor u Grupi za borbu protiv visokotehnološkog kriminala, Odsjek za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije,
- Radoje Novović, načelnik Odsjeka za istraživanje i razvoj obrazovnog sistema u Zavodu za školstvo,
- mr Dejan Abazović, državni sekretar u Ministarstvu javne uprave,
- Suad Numanović, predsjednik Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje,
- Dragana Dmitrović, direktorica Ispitnog centra Crne Gore,
- Duško Rajković, direktor Centra za stručno obrazovanje,
- Lazo Leković, odgovorni urednik u Zavodu za udžbenike i nastavna sredstva,
- doc. dr Tomo Popović, predstavnik Univerziteta Donja Gorica, Podgorica,
- Zoja Bojanić Lalović, direktorica Gimnazije „Slobodan Škerović“,
- Nataša Vlahović, direktorica JU OŠ „Štampar Makarije“,
- Dejan Vuković, direktor JU Srednje mješovite škole „Vuksan Đukić“, Mojkovac,
- Dragutin Šćekić, direktor JU OŠ „Veljko Drobnjaković“, Risan,
- Slavica Kalezić, učiteljica u JU Osnovna škola „Dr Dragiša Ivanović“,
- Maja Kovačević, koordinatorka obrazovnog programa u Kancelariji UNICEF-a u Crnoj Gori,
- Dejana Ponoš, članica Udruženja Roditelji i
- Saša Adžić, predstavnik Crnogorskog Telekom.

Sjednica je posvećena temi: „Zaštita djece na internetu“.

Predsjednik Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport Radule Novović, u uvodnom izlaganju, istakao je da je zaštita djece na internetu tema koja je aktuelna već duži niz godina, što je sasvim razumljivo ako imamo u vidu ekspanziju korišćenja interneta u svakodnevnom životu i radu. Sa ciljem pružanja edukacije i vještina djeci, njihovim roditeljima i nastavnicima, kako bi internet za njih bio pozitivno iskustvo, uz istovremeno jačanje osjećaja sigurnosti u digitalnom okruženju, podsjetio je na projekat „Osvoji Internet, surfuj pametno!“, koji su realizovali Telenor, Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije i Ministarstvo prosvjete. Takođe, naglasio je da je, pored pozitivnih rezultata koje daju ovakvi projekti, neophodna i aktivna participacija sistema obrazovanja, porodice, nevladinog sektora, državne uprave, policije, univerziteta i drugih. U vezi sa tim, tematskoj sjednici prisustvuju predstavnici navedenih struktura, kako bi na pravi način dali doprinos analizi i afirmaciji ove teme, odnosno informisanju javnosti o svim aspektima zaštite djece na internetu. Kao važno, istakao je da je internet značajna riznica znanja i informacija, ali se mora koristiti na pametan način, čuvajući se od potencijalnih opasnosti. U daljem izlaganju, posebno je ukazao na činjenicu da se, zahvaljujući sve većoj upotrebi interneta, naročito kod mladih, gubi razlika između obrazovanosti i informisanosti, ističući, pri tom, da je obrazovanje dug proces, koji zahtijeva veliko angažovanje pojedinca, dok se informisanje lako postiže, posjećivanjem određenih portala. Na kraju, kazao je da je važno razgovarati o problemu nasilja putem interneta, posebno ističući rad na sjednicama Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport, kao i rad Uprave policije i posebno specijalizovanog odjeljenja koje se bavi borbom protiv visokotehnološkog kriminala.

Poslanica Branka Tanasijević, članica Odbora, u uvodnom izlaganju, ukazala je na značaj teme predmetne sjednice, prvenstveno jer se odnosi na djecu i mlade, te da odluku Odbora da održi ovu tematsku sjednicu smatra značajnim događajem u Skupštini Crne Gore i predlaže da se i ubuduće Odbor bavi mladima, djecom i porodicom, kao najvažnijim akterima zajednice. Ukazujući na činjenicu da je internet, u relativno kratkom periodu, postao najpopularniji medij koji je zahvatio djecu i omladinu, apelovala je na sve da internet koriste u cilju pristupa informacijama kojima se dopunjuje znanje, upoznaju druge kulture, proširuju i produbljuju kontakti sa ljudima iz različitih država, ostvaruju poslovni kontakti, a to je privilegija i uslov, ne samo tehnološkog, već i svakog drugog napretka. Sa druge strane, postoji velika opasnost od neselektivnog, prekomjernog i neadekvatnog korišćenja interneta, kada mladi postaju podložni negativnom uticaju ovog medija. U vezi sa tim, ukazala je na značaj opasnosti od prekomjerne upotrebe interneta, posebno za djecu i mlade, iako je digitalna pismenost važna u današnjem društvu, te da problem nije korišćenje, već upravo nekontrolisana upotreba, što za posljedicu ima visok stepen otuđenosti, nedostatak elementarnih ljudskih kontakata, negativan uticaj na fizičko i psihičko zdravlje, a sve to dovodi do pojave nove bolesti zavisnosti – zavisnosti od interneta. Takođe, istraživanja pokazuju da se povećava sklonost suicidu, a dolazi i do korigovanja određenih moralnih principa i vrijednosnih sudova. Eksperti ukazuju na posebnu opasnost u adolescentskoj dobi, kada se internet koristi radi

eksperimentisanja sa identitetom, u cilju lažnog predstavljanja, što se, u značajnom broju slučajeva, završava sa negativnim posljedicama. U cilju zaštite, pokrenuti su sajtovi na kojima se korisnici upozoravaju da ne dijele intimu sa nepoznatim ljudima iz sigurnosnih razloga. Uprkos tome, društvene mreže se, između ostalog, koriste za promovisanje nasilja, pa često učenici zakazuju tuče putem fejsbuka, a negativni heroji postaju uzori za identifikaciju, što negativno utiče na formiranje ličnosti i loših crta karaktera. Kada je u pitanju stanje u Crnoj Gori, poslanica Tanasijević je podsjetila na podatke iz Izvještaja, koji se odnosi na Istraživanje „Djeca na internetu – mogućnosti, rizici i bezbjednost“, iz jula 2016. godine, koji ukazuju na prisutnost interneta u svakodnevnom životu djece. Naime, prema podacima, čak 91% djece uzrasta od devet do 17 godina koristi internet, a većina, 87% njih, koristi internet svakodnevno. Korišćenje interneta se povećava kako djeca rastu, tako da 97% djece uzrasta od 15 do 17 godina koristi internet svakodnevno, a 71% nekoliko puta svakog dana. Dakle, zaključak je da djeca prepoznaju širok dijapazon mogućnosti koje nudi internet, ali ga koriste neuporedivo više za zabavu i održavanje društvenih odnosa na društvenim mrežama. Tako, 65% djece je kazalo da posjećuje društvene mreže svakog dana (ili nekoliko puta dnevno), dok je samo jedna trećina izjavila da svakodnevno koristi internet kako bi naučili nešto novo putem pretrage, a svako četvrto dijete je navelo da koristi internet svakodnevno za školski rad. Navedene podatke potvrđuje slično Istraživanje – „Ponašanje i navike djece na internetu: stavovi djece, roditelja i nastavnika informatike“. Poslanica Tanasijević je, u odnosu na podatke iz pomenutih istraživanja, iznijela stav da mora postojati nadzor roditelja nad korištenjem interneta od strane djeteta i da se podaci koji se tiču privatnog života ne smiju iznositi nepoznatim osobama, jer to može, u većem broju slučajeva, dijete dovesti u neopasnost. Međutim, usljed neznanja i neinformisanosti o opasnostima, ponekad i roditelji nesvjesno djecu izlažu rizicima, otvarajući im naloge na društvenim mrežama sa lažnim podacima o starosti djeteta. Istraživanje kompanije *Microsoft* pokazuje da roditelji smatraju da djetetu treba dati pristup internetu već sa osam godina, internetu sa 10, a društvenim mrežama sa 12 godina. Evidentno je da, u tom uzrastu, dijete nije spremno da se samostalno izbori sa svim izazovima i rizicima, pa je neophodno da roditelji aktivno nadziru aktivnosti djeteta na internetu i omoguće mu sigurno okruženje.

Na kraju, poslanica Tanasijević je zaključila da je činjenica što je značajan broj djece doživio makar neki od uznemirujućih događaja na internetu i razlog održavanja ove tematske sjednice, a da za jednu od narednih tema predlaže vršnjačko nasilje, koje je, često, posljedica prekomjernog i neadekvatnog korišćenja interneta. Takođe, kao važno, istakla je da svi subjekti društva treba da budu uključeni u prevazilaženje ovih problema, kako donosioci odluka, tako i obrazovni sistem, roditelji, nevladin sektor i mediji.

Enis Baković, pomoćnik direktora za Sektor kriminalističke policije u Upravi policije, u uvodnom izlaganju, takođe je ukazao na značaj teme predmetne sjednice i naglasio da je pitanje zaštite djece na internetu aktuelna problematika, ne samo kod nas, već širom svijeta, gdje su ciljna grupa upravo najmlađi građani, a glavni cilj je njihova zaštita. U vezi sa tim, Crna Gora je u

prethodnom periodu, kroz legislativu i usvajanje strateških dokumenata, išla korak dalje uporedo sa standardima EU. U tom pogledu, krajem 2017. godine, usvojen je strateški dokument Sajber bezbjednosti za 2018. – 2021. godinu, kojim su utvrđeni prioriteti za bezbjednost sajber prostora, a to: su zaštita kritične informatičke infrastrukture, snaženje administrativnih kapaciteta, zaštita podataka, edukacija u oblasti sajber bezbjednosti, jačanje partnerstva javnog i privatnog sektora i unapređenje regionalne i međunarodne saradnje. Posebno je istakao da je Crna Gora na vrijeme prepoznala opasnost od potencijalnog vršenja krivičnih djela iz oblasti dječje pornografije, te da je Krivični zakonik Crne Gore u potpunosti usaglašen sa Konvencijom Savjeta Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i zlostavljanja. U pravcu jačanja zakonodavnog okvira, planirano je uvođenje restriktivnih mjera za pravosnažno osuđena lica za ovo krivično djelo, u pogledu formiranja baze podataka o seksualnim prestupnicima i baze podataka o licima kojima će biti onemogućen pristup digitalnim uređajima, tako da će im, samim tim, biti onemogućeno ponavljanje ovih krivičnih djela. Takođe, podsjetio da je, u Odsjeku za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije Uprave policije, formirana Grupa za borbu protiv visokotehnološkog kriminala, kao i da, u cilju tehničkog osavremenjavanja, planiraju nabavku potrebnih forezničkih alatki, kao i profesionalno usavršavanje istražitelja. U cilju sveobuhvatnog prikupljanja dokaza i analiza, planirano je angažovanje policijskih službenika koji će se baviti digitalnom analizom dokaza. U vezi sa konkretnim djelovanjem crnogorske policije, Enis Baković je naglasio da je, u prethodnom periodu, procesuirano šest lica zbog krivičnog djela dječja pornografija, kao i da je, u okviru Grupe za borbu protiv visokotehnološkog kriminala, aktivna operacija „Posmatrač“, na osnovu koje je, do sada, pet lica lišeno slobode, takođe za krivično djelo dječja pornografija. U cilju prevencije i edukacije djece o opasnosti koja proističe iz nepravilne upotrebe interneta, službenici Uprave policije su održali veliki broj edukativnih radionica sa maloljetnim licima, u osnovnim i srednjim školama, i tom prilikom su ih podučavali o načinu korišćenja ličnih podataka i medijskog materijala koji je postavljen na društvenim mrežama. Na kraju, poručio je da su dosadašnji, pozitivni, rezultati garant da će nastaviti da primjenjuju iskustva i dobru praksu, kako bi, na taj način, stvorili povoljan ambijent za efikasnu borbu protiv dječje pornografije.

Radoje Novović, načelnik Odsjeka za istraživanje i razvoj obrazovnog sistema u Zavodu za školstvo, u uvodnom izlaganju, naveo je da je smatra neophodnim da svi akteri u vaspitno-obrazovnim ustanovama moraju biti digitalno pismeni, kako bi uopšte mogli i govoriti o prevenciji nasilja na internetu. Prije svega, to se odnosi na nastavnike, ali i na učenike i roditelje, iako je evidentno da su nastavnici i roditelji u zaostatku kada je riječ o vještini korišćenja informacionih tehnologija, te tome treba posvetiti posebnu pažnju. Dakle, škole moraju pratiti ubrzane društvene promjene, na način što će informacione tehnologije biti zastupljene u obrazovnim planovima, predmetnim programima i strategijama. Tako je, u predmetnom programu „zdravi stilovi života“, propisano da će učenik moći da razlikuje vidljive i manje vidljive oblike nasilja, objasni moguće uzroke nasilja i koristi stečene oblike znanja za konstruktivno rješavanje konflikata. Dakle, to su vaspitno obrazovni ishodi i ishodi učenja, pomoću kojih će učenik moći da prepozna rizike neodgovornog načina korišćenja interneta, kao i da primijeni mjere zaštite od elektronskog nasilja.

Nadalje, kao glavnu karakteristiku modernih komunikacija naveo je anonimnost, kada dijete ili mlada osoba komunicira sa nepoznatom osobom, bez mogućnosti da prepozna nedobronamjernost ili povratnu, neverbalnu, reakciju. Radoje Novović je, u daljem izlaganju, istakao da je nasilje preko interneta mnogo opasnije od fizičkog nasilja. U vezi sa tim, podsjetio je na Projekat „Škola bez nasilja – sigurno školsko okruženje“, koji je sproveden u školama u cilju podizanja nivoa svijesti i znanja o pojavi vršnjačkog nasilja. Vršnjačko nasilje putem interneta se svrstava u dvije kategorije, direktno i indirektno nasilje i, u oba slučaja, podstiče: grupnu mržnju, napade na privatnost, uznemiravanje, uhođenje, vrijeđanje, izlaganje neprijatnim sadržajima i zloupotrebu privatnosti. Takođe, kroz navedeno, potencira se psihološko nasilje i socijalna izolacija osobe koja trpi nasilje. Što se tiče konkretnih aktivnosti koje je preduzeo obrazovni sistem, kazao je da je izrađen Priručnik Škola bez nasilja – ka sigurnom i podsticajnom okruženju za djecu, kao i Uputstvo školama – podjela odgovornosti i postupanje u cilju prevencije i u slučajevima pojave nasilja. Postoje i programi stručnog usavršavanja, na osnovu kojih se edukuju stručni saradnici, direktori, nastavnici i učenici kako da se bore protiv nasilja, tako da se može reći da obrazovni sistem ima dobre pretpostavke, samo treba naći pravi način kako ih iskoristiti.

Poslanik Andrija Popović, član Odbora, ukazao je na značaj prisustva većeg broja elektronskih medija na predmetnoj sjednici, jer je za rješavanje ovog značajnog društvenog pitanja veoma bitna medijska podrška. Pored zabave i edukativnih sadržaja koji se mogu pronaći na internetu, postoji i značajan broj realnih prijetnji od kojih je djeci neophodno pružiti zaštitu, među kojima se posebno ističu: izlaganje neprimjerenim sadržajima, pornografiji i licima koji promovisu govor mržnje, nasilje, diskriminaciju, dezinformacije, podsticanje na nelegalne ili opasne aktivnosti i slično. Takođe, podržao je ideju da jedna od narednih tematskih sjednica bude posvećena vršnjačkom nasilju. Daje je naveo da realnu opasnost na internetu predstavlja i postavljanje fotografija, video zapisa i informacija o djetetu, koje mogu da ugroze lični ugled i nanesu štetu, jer svaka digitalna informacija može biti kopirana i teško je trajno uništiti. Na kraju, istakao je da je važno da djeca budu svjesna opasnosti od komunikacije sa nepoznatim osobama, jer im nedostaje zrelost i iskustvo da identifikuju potencijalne rizike, tako da im je neophodna stalna podrška odraslih.

Poslanik Suad Numanović, predsjednik Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje, u svojoj riječi naveo je da se, pored svega navedenog u ranijim izlaganjima učesnika, ne smije zanemariti ni problem zdravstvene zaštite ili uticaja interneta na zdravstveno stanje mlađe populacije. Naime, postavlja se pitanje da li ćemo u budućnosti imati pametniju populaciju nego što je sad, ili ćemo imati omladinu kod koje će se određena oboljenja koja su nastajala u kasnijim godinama, javljati mnogo ranije. U vezi sa tim, neophodno je da roditelj na vrijeme prepozna negativan uticaj korišćenja interneta na zdravlje djeteta, koji se ispoljava, uglavnom, kroz slabiji efekat učenja, anksioznost, depresivnost ili slabiju komunikaciju sa okolinom. Na kraju, poslanik Numanović je upozorio da se ne smije zanemariti negativan uticaj i zloupotreba informaciono komunikacionih tehnologija na fizičko i psihičko zdravlje djece, te da je potrebno da se i Ministarstvo zdravlja uključi u rješavanje ovog problema.

Maja Kovačević, koordinatorka obrazovnog programa u Kancelariji UNICEF-a u Crnoj Gori, navela je bi bilo korisno da se, pored navedenih institucija, u ovu priču uključe Ministarstvo sporta i Uprava za mlade. U svom izlaganju, podsjetila je na podatke iz istraživanja „Djeca na internetu – mogućnosti, rizici i bezbjednost“, koji ukazuju na diskrepancu između činjenice koliko djeca znaju da koriste internet, a koliko roditelji manje znaju da koriste ili kontrolišu ono što je djeci dostupno na internetu. Takođe, osvrnula se na podatke iz istraživanja „Djeca, roditelji i mediji“, prema kojima petina djece uzrasta četiri do osam godina posjeduje sopstveni mobilni telefon, a roditelji ne pokazuju posebnu zabrinutost za vrijeme koje njihova djeca provode pred ekranom. Prema podacima iz navedenog istraživanja, u periodu od godinu dana, 22% djece nije pročitalo nijednu knjigu van školskih zadataka, dok 43% nije pročitalo nijednu knjigu, 68% djece nije bilo u pozorištu, a 75% djece nije posjetilo muzej. Dakle, neophodno je da se svi sistemi uključe kako bi osmislili način da djeca smislenije koriste svoje slobodno vrijeme, da ne bi previše koristili internet, te se, u tom dijelu, posebno roditelji moraju dodatno informisati i uputiti u rješavanje navedenih problema. Konačno, svi podaci ukazuju na to da su djeca, od najranijeg uzrasta pa do srednoškolaca, svjesni problema na koje mogu naići na internetu i da su, prema njenom mišljenju, upravo oni resurs za rješavanje ovih pitanja i da je uključivanje djece u bavljenje ovom temom uslov da se nešto promijeni.

Predsjednik Odbora Radule Novović je pohvalio angažovanje UNICEF-a, ali je mišljenja da šira javnost nije dovoljno informisana o njihovom radu. U vezi sa tim, predložio da Odbor za prosvjetu, nauku, kulturu i sport, kroz neki od zajedničkih projekata, u narednom periodu doprinese promociji njihovih aktivnosti.

Državni sekretar Ministarstva javne uprave Dejan Abazović je, u svom izlaganju, ukazao na činjenicu da se internetom moramo baviti kao sa procesom, a ne samo problemom, iz razloga što je internet, u vremenu u kojem živimo, način života, upravo zbog toga što čini potrebu i, na neki način, usmjerava naš život. U vezi sa tim, naveo je da je internet, u pojedinim razvijenim zemljama, propisan kao ustavno pravo. Kao važno, istakao je da je u Ministarstvu javne uprave pokrenut niz aktivnosti, kako bi svaki građanin u Crnoj Gori dobio svoj digitalni identitet. Takođe, podsjetio je da, upisom u registar rođenih i dobijanjem jedinstvenog matičnog broja, svaki čovjek stiče svoj pravni identitet. Da bi mogli ostvariti prava, potrebe i obaveze, neophodno je da građani posjeduju dokaz svog pravnog identiteta, a to su do sad bile lične karte. Međutim, pored materijalnog sredstva kojim se dokazuje fizički identitet, svaki građanin će, za budući period, dobiti i digitalni identitet, kako bi mogli živjeti i funkcionisati u savremenom, digitalnom, društvu.

Marina Matijević, načelnica Odjeljenja za informaciono-komunikacione tehnologije, je navela da obrazovni sistem mora biti uključen u svaki problem koji se odnosi na djecu, pa se, u svom izlaganju, posebno osvrnula na kvalitetnu saradnju Ministarstva prosvjete sa vaspitno obrazovnim ustanovama. U vezi sa tim, ukazala je na uspješne aktivnosti koje su sproveli u

saradnji sa školama, ističući značajnu posvećenost pedagoga, kao i rad volonterskog kluba Gimnazije „Slobodan Škerović“. Takođe, istakla je značaj projekta „Portal za nastavnike“, u okviru kojeg postoji posebna kategorija posvećena bezbjednosti djece na internetu i sadrži sve TV emisije koje su nastale iz projekta „Surfuj pametno“, istraživanja, smjernice, preporuke, kao i sva upozorenja i link za prijave nelegalnog sadržaja. Podsjetila je i na kviz „Pokaži šta znaš“, koji predstavlja značajno dodatno nastavno sredstvo na predmetu informatike, a ima za cilj da se ono što djeca inače koriste, upotrijebi za sticanje neophodnih znanja. Sa druge strane, ako se osvrnemo na pomenuta istraživanja, smatra zabrinjavajućom informaciju da roditelji očekuju da navedenim problemima treba da se bavi samo škola i mišljenja je da je nepogodno uticati upravo na roditelje da se više uključe i dodatno edukuju o onome što je predmet interesovanja njihove djece.

Dragana Dmitrović, direktorica Ispitnog centra Crne Gore, saglasna je da je zaštita djece na internetu tema kojom treba da se bavi cijelo društvo. Međutim, smatra da su, prema njenom mišljenju, roditelji zakazali u svojoj ulozi, na šta ukazuje činjenica da na svakom koraku možete sresti roditelje koji dvogodišnje dijete zabavljaju tako što mu daju mobilni telefon. Pored koristi koje nam internet pruža, istakla je da su svi razvojni segmenti kod djeteta ugroženi, kako fizički jer su djeca neaktivna, tako i psihološki jer izaziva zavisnost i utiče na depresiju. Zaključak je da bez saradnje svih subjekata u društvu, posebno roditelja, ne možemo na pravi način zaštititi djecu.

Doc. dr Tomo Popović, predstavnik Univerziteta Donja Gorica, je istakao da će prisutnost na internetu uskoro biti 100%, tako da rješenje ovog problema treba tražiti u alternativni šta da ponudimo djeci mimo interneta, kako bi kvalitetno provodili svoje slobodno vrijeme. Takođe je saglasan da je u ovom procesu važna uloga roditelja, koji ne smiju zapostavljati svoju djecu zbog ubrzanog načina života, kojem smo danas svi skloni, i na taj način ih prepustiti nekontrolisanom izlaganju neprimjerenim sadržajima. Dalje je naveo da podržava projekat uvođenja digitalnog identiteta u Crnoj Gori, a što se tiče poboljšanja digitalne pismenosti, prema njegovom mišljenju, korisnije bi bilo da se u školama više radi na pismenosti u književnom smislu, matematičkom, poboljšanju socijalne inteligencije i nauke, jer bi na taj način usmjerili djecu na odgovornije ponašanje na internetu, iz razloga što bi bili zaokupljeni drugačijim interesovanjima.

Poslanica Branka Tanasijević je dodatno pojasnila da nije važno samo koliko, već i kako se slobodno vrijeme provodi u porodici, jer upravo to utiče na vaspitanje djeteta.

Kada je u pitanju borba protiv nasilja i govora mržnje na internetu, **direktorica Gimnazije „Slobodan Škerović“ Zoja Bojanić Lalović**, navela je da škole kreiraju kontekst, a zaposleni u školama pronalaze adekvatan način za borbu protiv aktuelnih problema. Konkretno, u Gimnaziji „Slobodan Škerović“ je organizovan volonterski klub koji, u okviru projekta „*No hate offline, no hate online*“, sprovodi edukaciju učenika i profesora na temu prepoznavanja i borbe protiv govora mržnje. Međutim, pored navedenog, mišljenja je da je mnogo važnije ono što se sprovodi na nastavi, u cilju stvaranja ambijenta u kojem će se učenici osjećati sigurno. Dakle, moramo biti

svjesni da je neophodno da se prilagodimo mlađim generacijama i prepoznamo probleme sa kojima se suočavaju, kazala je na kraju.

Poslanica Aleksandra Vuković, članica Odbora, je podsjetila da je Odbor za prosvjetu, nauku, kulturu i sport realizovao posjete određenim osnovnim i srednjim školama u Crnoj Gori, kako bi se upoznali sa problemima sa kojima se prosvjetni radnici suočavaju u svakodnevnom radu. U vezi sa tim, saglasna je da cijelo društvo treba da se bavi zaštitom djece na internetu, iako smatra pogubnim gledište da internet na bilo koji način može predstavljati problem, jer internet, prvenstveno, treba da koristimo kao sredstvo za razmjenu informacija. U ovom dijelu, neophodno bi bilo da upravo učenike motivišemo da se uključe u rješavanje navedenih problema, na način da budu kreatori određenih portala ili da afirmativnim akcijama osmišljavaju događaje na kojima bi kvalitetnije provodili slobodno vrijeme. Takođe, postavlja se pitanje da li trenutni nastavni program odgovara stvarnim potrebama učenika i da li su nastavnici zainteresovani, ili u kojoj mjeri imaju slobodu, da mimo školskog programa osmišljavaju i sprovode sadržaj kako bi učenici na pravi način mogli ispoljiti svoju kreativnost i razvijati se u kulturnom smislu.

Radoje Novović je pojasnio da nastavnici imaju slobodu da, u procentu od 20% mimo obaveznog nastavnog programa, iskoriste za aktivnosti koje smatraju korisnim za učenike.

Saša Adžić, predstavnik Crnogorskog Telekoma, istakao je da je Crnogorski Telekom uvidio sve navedene probleme, te je pokrenuta platforma i napravljen sajt preko kojeg roditelji i nastavnici mogu da se edukuju o problemima sa kojima se mogu sresti na internetu. Kada je riječ o dječijoj pornografiji, naveo je da postoji sistem za filtriranje takvog sadržaja. Pored navedenog, podsjetio je da, već duži niz godina, Crnogorski Telekom omogućava besplatan internet svim školama u Crnoj Gori, što su uvidjeli kao pravo da svako dijete ima pristup internetu. Što se tiče kontrole pristupa internetu, naglasio je da u ponudi imaju specijalan dječji sat koji roditeljima omogućava da komuniciraju sa djetetom i prate njegovu lokaciju preko posebne mobilne aplikacije, a dijete može uputiti ili primiti poziv samo za brojeve definisane pomenutom aplikacijom.

Predsjednik Odbora Radule Novović je zahvalio prisutnima na prisustvu i učešću u raspravi i zaključio 23. sjednicu. Najavio je da će Odbor, na nekoj od narednih sjednica, usvojiti zaključke sa 23. sjednice Odbora.

Sjednica je završena u 11:05 časova.

Broj: 00-63-11/18-

SEKRETARKA ODBORA

Svjetlana Aligrudić

PREDSJEDNIK ODBORA

Radule Novović